

УВОДНА РЕЧ ПРИРЕЂИВАЧА

ИНДИЈСКО-СРПСКЕ КУЛТУРНЕ ВЕЗЕ

Индијска и српска култура удаљене су колико географски, толико и по различитим историјским искуствима које су их формирале. Па ипак, истраживање српске културе открива низ изненађујућих података и снажних веза. Једна од највећих песама српске књижевности посвећена је теми нирване, што је изузетан пример, али само један од могућих. Наизглед мање утицајна од француске, немачке или руске културе, индијска је све до данас фасцинирала српске уметнике и интелектуалце. Хронолошко истраживање открива црвену нит индофилије која се јављала у врло различитим идејним (и идеолошким) контекстима, како код савременика Вука Караџића, тако и код међуратних панхуманиста и у време Хладног рата.

Ове везе биле су истраживане и писано је о рецепцији индијске филозофије у српској мисли. Анализирани су индијске теме у српској књижевности (поезија, путописи). За време бивше Југославије, 1965. године, одржан је скуп *Јуџославени и Индија* у Загребу, где су тих година осниване индолошке студије. Године 2019. у Задужбини Доситеја Обрадовића одржан је округли сто „Индија и српска књижевност”, први такав одржан код нас (зборник под истим насловом изашао је 2021). Али област још није исцрпљена и у том смислу овај темат настоји да понуди нове погледе на везе две културе.

Овај темат отварају два рада из области медијевистике, један посвећен световној књижевности, други апокрифима. Милош Живковић у раду о *Александриди* показује које је особине имагинарна Индија добила у српској верзији овог популарног штива, а Настасија Перић исту тему обрађује на примеру дела апостола Томе, указујући и на могућу историјску основу описа Индије. Оба рада полазе од рукописне грађе и дају нове прилоге истраживању средњовековне књижевности. Везе српске епике и *Махабхарате* испитиване су генетски, међутим, Игор Грбић преузео је да ово велико поље сагледа са становишта естетике епике, при чему, као индолог по образовању, полази од санскритског текста индијског епа. Романтизам је значио преокрет у европском доживљају Индије, како је познато, па Оливера Драгишић показује на који је начин романтичарска псеудоисторија задржала неке слике Индије које је наука превазишла и како се те слике до данас задржавају у популарној култури. Милош Браловић на примеру „будистичког става” *Симфоније Оријентиа* Јосипа Славенског критички истражује питања музичког оријентализма, а потом и могућег утицаја источне музике на композитора. Након Другог светског рата, Покрет несврстаних је дао званичну слику Индије као пријатељске земље и учинио је ближом, те је тај оквир омогућио и уметницима да се лично

уознају са њом. Дина Павић показује како је боравак у Индији унео нове теме у стваралаштво Петра Лубарде. Несврстани су били персонификовани у лику Индире Ганди (*Indira Gandhi*) и рад Петра Драгишића, анализирајући реакције београдске штампе на њено убиство, даје портрет популарне културе и званичне идеологије тог периода. Све у свему, темат настоји да прати дуг хронолошки лук, од средњег века до осамдесетих година 20. века, као и да укључи што више области културе: књижевност, ликовне уметности, музику, историографију, популарну културу и медије.

Осврт на радове показује на које је све начине могуће приступити индијско–српским везама. Постоји имагинарна Индија, код средњовековних аутора и романтичарских параисторичара. У првом случају посредована је старим и страним изворима, у другом је одређена открићем санскрta и модерним схватањем идентитета. Могуће је истраживати дубинске везе које постоје између усмених традиција и које воде у далеку индоевропску прошлост, али и у област заједничких представа људског ума. Примери Лубарде и одјека атентата на Индиру Ганди показују на који начин се могу сагледати непосредни додир двеју култура, док пример Славенског показује шта је „изборно сродство”, односно лични, креативни сусрет с традицијом друге културе (што важи и за Лубарду). То уједно показује да је додире, наслеђа и слике могуће пратити на индивидуалном нивоу поезике стваралаца и на нивоу колективних представа.

Истраживање европско-индијских веза у фокусу је најчешће имало енглеску културу, с обзиром на колонијално искуство и непосредан додир с Индијом и Немачку, која је управо због одсуства личног додира створила једну идеалну Индију романтизма, што је утицало и на друге европске културе. На који начин су друге културе Европе, нарочито „мање”, остваривале додир с Индијом, тема је која је још увек захвална за истраживање, тако да се питање српско-индијских веза може показати важним и у ширем компаративном оквиру. Ипак, важно је напоменути, мада прилози у овом темату полазе највећим делом из српског угла индијско-српских односа, односно из истраживања српске културе, то не значи да је реч само о питањима рецепције или „имагинарне Индије” у једној европској култури, већ се заиста може говорити и о сусрету две културе.

Проф. др Немања Радуловић,
Универзитет у Београду, Филолошки факултет, Београд